

Guía Docente						
Datos Identificativos				2012/13		
Asignatura (*)	Bases didácticas da educación especial inclusiva		Código	652G01034		
Titulación	Grao en Educación Infantil					
Descriptores						
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos		
Grao	2º cuatrimestre	Terceiro	Optativa	4.5		
Idioma	Galego					
Prerrequisitos						
Departamento	Pedagogía e Didáctica					
Coordinación	Castro Rodríguez, Mª Montserrat	Correo electrónico	maria.castror@udc.es			
Profesorado	Castro Rodríguez, Mª Montserrat	Correo electrónico	maria.castror@udc.es			
Web						
Descripción xeral	A atención á diversidade é un dos elementos claves a desenvolver no sistema educativo. Resulta de especial importancia que o profesorado de Infantil teña sexa consciente da necesidade de adoptar modelos de traballo que favorezan o desenvolvemento persoal de todo o alumnado, independentemente das necesidades e características que teña cada alumno e alumna. Por este motivo, é imprescindible que o futuro docente teña coñecemento de modelos de traballo de planificación e desenvolvemento da acción docente para responder ás necesidades de todo o alumnado, entre eles e elas, o que é destinatario da Educación Especial; darse a coñecer experiencias educativas; procurarase a formación na elección, adaptación e elaboración de materiais e recursos educativos nunha aula na que hai alumnado con diferentes ritmos, intereses, necesidades, etc.					

Competencias da titulación	
Código	Competencias da titulación
A6	Coñecer a dimensión pedagóxica da interacción cos iguais e os adultos e saber promover a participación en actividades colectivas, o traballo cooperativo e o esforzo individual.
A7	Identificar dificultades de aprendizaxe, disfuncións cognitivas e as relacionadas coa atención.
A8	Saber informar a outros profesionais especialistas para abordar a colaboración do centro e do mestre na atención ás necesidades educativas especiais que se propoñan.
A9	Adquirir recursos para favorecer a integración educativa de estudiantes con dificultades.
A10	Crear e manter lazos de comunicación coas familias para incidir eficazmente no proceso educativo.
A13	Analizar e incorporar de forma crítica as cuestións más relevantes da sociedade actual que afectan á educación familiar e escolar: impacto social e educativo das linguaxes audiovisuais e das pantallas; cambios nas relacións de xénero e interxeracionais; multiculturalidade e interculturalista; discriminación e inclusión social e desenvolvemento sustentable.
A17	Colaborar cos profesionais especializados para solucionar ditos trastornos.
A21	Saber traballar en equipo con outros profesionais de dentro e fóra do centro na atención a cada estudiante, así como na planificación das secuencias de aprendizaxe e na organización das situacións de traballo na aula e no espazo de xogo, identificando as peculiaridades do período 0-3 e do período 3-6.
A32	Valorar a relación persoal con cada estudiante e a súa familia como factor de calidade da educación.
B6	Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional.
B24	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.

Resultados da aprendizaxe			
Competencias de materia (Resultados de aprendizaxe)			Competencias da titulación
A6 Coñecer a dimensión pedagóxica da interacción cos iguais e os adultos e saber promover a participación en actividades colectivas, o traballo cooperativo e o esforzo individual.			A6
A7 Identificar dificultades de aprendizaxe, disfuncións cognitivas e as relacionadas coa atención.			A7

A8 Saber informar a outros profesionais especialistas para abordar a colaboración do centro e do mestre na atención ás necesidades educativas especiales que se propoñan.	A8		
A9 Adquirir recursos para favorecer a integración educativa de estudiantes con dificultades.	A9		
A10 Crear e manter lazos de comunicación coas familias para incidir eficazmente no proceso educativo.	A10		
A13 Analizar e incorporar de forma crítica as cuestións más relevantes da sociedade actual que afectan á educación familiar e escolar: impacto social e educativo das linguaxes audiovisuais e das pantallas; cambios nas relacións de xénero e interxeracionais; multiculturalidade e interculturalista; discriminación e inclusión social e desenvolvemento sustentable.	A13		
A17 Colaborar cos profesionais especializados para solucionar ditos trastornos.	A17		
A21 Saber traballar en equipo con outros profesionais de dentro e fóra do centro na atención a cada estudiante, así como na planificación das secuencias de aprendizaxe e na organización das situacións de traballo na aula e no espazo de xogo, identificando as peculiaridades do período 0-3 e do período 3-6.	A21		
A32 Valorar a relación persoal con cada estudiante e a súa familia como factor de calidade da educación.	A32		
B6 Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional.		B6	
B24 Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade.		B24	
C4 Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.			C4

Contidos

Temas	Subtemas
1. A atención á diversidade na escola: evolución e modelos	Evolución da Educación Especial Modelos de atención á diversidade
2. As diferenzas de capacidades na aula de Educación Infantil	As diferenzas de habilidade motórica As diferenzas de habilidade relacional e comunicativa As diferenzas de capacidade cognitiva
3. As diferenzas por factores sociais, ambientais e culturais na Educación Infantil	Resposta educativa ante a diferenza sociocultural Inmigración e escola infantil
4. Medidas curriculares de resposta á diversidade na escola infantil	As adaptacións do currículum en Educación Infantil: formas e modelos
5. Organización da resposta á diversidade na educación infantil	O apoio educativo á diversidade: modelos e organización Organización, funcións e marco lexislativo do apoio á diversidade
6. O papel da comunidade educativa no proceso de deseño, planificación e implementación de iniciativas que camiñen cara a inclusión social	A implicación da familia A participación de axentes e institucións sociais A creación de equipos interdisciplinares para desenvolver a proposta de inclusión educativa

Planificación

Metodoloxías / probas	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Sesión maxistral	17	0	17
Estudo de casos	3	6	9
Lecturas	3	15	18
Discusión dirixida	7	6.5	13.5
Aprendizaxe colaborativa	5	10	15
Investigación (Proxecto de investigación)	3	15	18
Proba de resposta breve	1	5	6
Portafolios do alumno	5	15	20
Atención personalizada	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descripción
Sesión maxistral	Realizarase ao inicio de cada unidade temática, ou cando através do seguimento do trabalho de aula e individual, se perciba a necesidade de aclarar ou introducir conceptos esenciais ou novedosos
Estudo de casos	A través de casos reais ou supostos estudaranse especialmente os temas relacionados coas distintas discapacidades
Lecturas	Indicaranse na aula as que teñen carácter obligatorio e as que teñen un carácter opcional
Discusión dirixida	Trátase de intercambiar razonamentos e elaborar un pensamento propio sobre algúns dos temas traballados
Aprendizaxe colaborativa	Procederemos en dous sentidos: -En equipos terán que fazer unha proposta de intervención na aula dende unha perspectiva inclusiva -Terán que poñerse en contacto con persoas da comunidade educativa para coñecer cómo contribúen no desenvolvemento de prácticas educativas dende unha perspectiva colaborativa
Investigación (Proxecto de investigación)	O alumnado recollerá propostas de intervención educativa, que analizará e interpretará se se adecúan aos principios básicos dunha aula inclusiva. Ademais fará propostas de mellora
Proba de resposta breve	O alumnado terá que dar resposta a unha proba breve sobre contidos básicos do temario.
Portafolios do alumno	O alumnado terá que realizar unha recolleita dos contidos elaborados na aula para a partir de aí, analizalos, interpretados e enriquecer as opinións propias coas achegas dos autores propostos na bibliografía aduxntada ou outros autores lidos polo alumnado

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descripción
Investigación (Proxecto de investigación)	Estas actividades desenvolveranse coa supervisión periódica do profesor ou profesora da materia. Nesta supervisión solventaranse as dudas que poidan presentarse e daranse indicacións sobre as diversas fases de elaboración.
Portafolios do alumno	
Estudo de casos	O alumnado non asistente deberá establecer comunicación coa profesora para a preparación da materia.
Discusión dirixida	

Avaliación		
Metodoloxías	Descripción	Cualificación
Investigación (Proxecto de investigación)	Recolleita dunha proposta educativa, análise, interpretación e adaptación ás características dunha escola que camiña cara a inclusión	30
Portafolios do alumno	Recollida da información, análise e interpretación, e posterior enriquecemento coas achegas dos autores. Os criterios de avaliación do documento serán: -Integración dos contidos abordados e das actividades realizadas na aula -Reflexión e opinión persoal -Ampliación de coñecementos empregando as fontes documentais e investigación persoal. -Aplicabilidade ao teu traballo como docente no ámbito da EI.	40
Proba de resposta breve	O alumnado terá que dar resposta breve a unha serie de cuestións que se lle formulan sobre contidos básicos da materia.	30

Observacións avaliación

O alumnado asistente será aquel que asiste á aula 80% ou máis da materia da materia. O alumnado non asistente para superar a materia terá que realizar:

1. O Proxecto de investigación sobre un elemento concreto das escolas que camiñan cara a inclusión (50%). O alumnado terá que seleccionar unha experiencia que se realizara ou se estea realizando co fin de analizar as súas características teórico-metodolóxicas nas que se sustenta, que respostas dá a atención da diversidade da aula, etc. Caracterizada a proposta, tratará de facer achegas para facilitar a inclusión educativa do alumnado.

2. Unha proba de preguntas curtas (50%)

Para a superación da materia, cando menos a metade da calificación esixida en cada apartado.

Terá que poñerse en contacto coa profesora (en persoa ou a través do correo electrónico) para a organización da materia.

Fontes de información

Bibliografía básica	- TORRES SANTOMÉ, J (2010). La justicia curricular. El caballo de Troya de la cultura escolar. Madrid: Morata- PARRILLA LATAS, M.A. (2009). A educación inclusiva: unha dirección a seguir localmente. Revista Galega da Educación- RODRÍGUEZ RODRÍGUEZ J (2006). A elaboración e adaptación dos materiais curriculares. NEG e Concello de Santiago, Departamento de Educación e Mocidade- SAUMELL MIR, C. e Outros (2011). Alumnado con dificultades de regulación del comportamiento. Barcelona: Graó- PETERS,T. (2008). Autismo: de la comprensión teórica a la intervención educativa. Ávila Autism- BLANCO, MR. (2008). Construyendo las bases de la inclusión y la calidad de la educación el primera infancia. Revista de Educación- NÚÑEZ, M.T. (2008). Da segregación á inclusión educativa. Laiuento- GUIJO BLANCO, V. (2008). Derechos de la Infancia (0-6 años) y educación inclusiva. Revista de Educación- GALA MERINO, S. (2004). Dificultades de aprendizaje: maduración y desarrollo infantil. Santiago de Compostela:Tórculo- AA.VV (2009). Diversidade e Inclusión. Revista galega de educación nº 43. Nova Escola Galega- TORRES SANTOMÉ, J. (2003). Educación infantil, equidad y justicia social. Infancia- PANIAGUA VALLE, G. e PALACIOS, J. (2006). Educación infantil: respuesta educativa a la diversidad. Madrid: Alianza- ECHEITA (2006). Educación para la inclusión o educación sin exclusiones.. Narcea- FRITH,U. (1989). El autismo. Alianza- BIGAS SALVADRO, M. (2008). El lenguaje oral en la escuela infantil. Glosas Didácticas- DARRETXE, L. SEPÚLVEDA, L. (2011). Estrategias educativas para orientar las necesidades educativas de los estudiantes con Síndrome de Ásperger. Electronic Journal of Research in Educational Psychology- ÁLVAREZ, L. E OUTROS (2002). Estrategias para atender a la diversidad desde la Educación Infantil. Revista de Psicología y Psicopedagogía- AA.VV. (2000). Igualdad con diversidad: la apuesta de los Movimientos de Renovación Peadgógica (manuscrito inédito). Confederación de Movimientos de Renovación Peadgógica.. Recuperado o 20 de Setembro de 2002 de: http://cmrp.pangea.org/ig_div.htm.- CASTRO, M.M., FERRER, G.; MAJADO, M.F., RODRÍGUEZ, J.; VERA, J.; ZAGRA, M.; e ZAPICO, H. (2007). La comunidad en la escuela. La escuela en la comunidad. Graó- PARRILLA LATAS, M.A. (2004). La construcción del aula como comunidad de todos. Organización y gestión educativa. Revista del Forum Europeo de Administradores de Educación- CASANOVA, Mª A. (2011). La educación inclusiva: un modelo de futuro. Madrid: Walters Kluwer España- MARTÍN, C (2000). La organización del currículum de Educación Infantil en clave de atención a la diversidad. Atención a la diversidad- VV-AA (2010). La respuesta educativa a la diversidad, aquí y ahora. Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha- SANTUESTE BERMEJO, V. e ARRANZA, M.L. (2009). Nuevas perspectivas en el concepto de evaluación. Revista de Educación- PUYUELO,M. (2000). Parálisis Cerebral Infantil. Aljibe- MOLINA, J. e ILLÁN,N. (2008). Propuesta de un currículo integrado. Editorial MAD- AINSCOW, M. (2011). Respondiendoal desafío de la equidad en los sistemas educativos. Revista de Pedagogía de la Universidad de Salamanca- RONDALJ; PERERA,J y NADEL (2000). Síndrome de Down. Espasa- BARTON,L (2008). Superar las barreras de la discapacidad. Morata

Bibliografía complementaria	- VLACHOU, A. e OUTROS (2009). Adaptaciones en la enseñanza de los maestros de Educación General: repercusiones de las respuestas de inclusión. <i>Revista de Educación</i> - CERVERA, J. (2004). Adquisición y desarrollo del lenguaje en Preescolar y Ciclo Inicial. http://bib.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/02483863101926275976613/p0000001.htm - ACOSTA e OUTROS (1988). Dificultades del habla infantil: un enfoque clínico. Archidona: Aljibe - ALESSIO, S. D' E OUTROS (2010). Educación inclusiva en Europa: el cambio de pensamiento de la integración a la inclusión. <i>Revista de Psicología y Educación</i> - BLANCO, A.I. e POY, R. (2009). Educación para todos: productos de apoyo para la discapacidad intelectual en el marco de la escuela inclusiva. Tavira - PRIETO-FLORES, O. E SANTA CRUZ, I. (2010). Eficiencia y equidad en las comunidades de aprendizaje y las escuelas. <i>Psychology, Society & Education</i> - GALLEGO VEGA, M.C. (2011). El apoyo inclusivo desde la perspectiva comunitaria. <i>Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado</i> - BARTÓN, L (2009). Estudios sobre discapacidad y la búsqueda de la inclusividad: observaciones. <i>Revista de Educación</i> - ARIZA PÉREZ, M.A. E TRUJILLO SÁEZ, F (2006). Experiencias educativas en aprendizaje cooperativo. Granada: Grupo editorial universitario - ARNAIZ, E OUTROS (1998). Haciendo más integradoras las aulas de educación infantil: una experiencia práctica. <i>Enseñanza. Anuario Interuniversitario de Didáctica</i> - POY CASTRO, R. e BLANCO, A.I. (2009). Inclusión educativa y tecnologías de apoyo en discapacidad intelectual. Bordón - CARDONA, M. C. (2003). Inclusión y cambios en el aula vía adaptaciones instructivas. <i>RIE. Revista de Investigación Educativa</i> - CARMEN, M. de E VIERA, A.M. (2000). La atención a la diversidad en educación infantil: los rincones. <i>Aula de Innovación Educativa</i> - CC.OO (2009). La discapacidad motórica en la escuela y la familia. ¿Cómo adaptar ambos contextos a favor de la autonomía y esabilidad emocional del niño?. Temas para la educación. <i>Revista Digital para Profesionales de la Enseñanza</i> - CASTEJÓN, I. E OUTROS (2008). La escuela inclusiva ante los alumnos tartamudos: actitudes y emociones en la relación educativa. <i>Revista de Educación</i> - ARANDA REDRUEJO, R. e ANDRÉS, C. (2004). La organización de la atención temprana en la educación infantil. <i>Tendencias pedagógicas</i> - CARMEN, M. de (1994). La organización del currículum de Educación Infantil en clave de atención a la diversidad. <i>Aula de Innovación Educativa</i> - FIELDING, M (2011). La voz del alumnado y la inclusión educativa: una aproximación democrática radical para el aprendizaje intergeneracional. <i>Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado</i> - CIDONCHA, V (2008). Materiales generales y específicos para los alumnos con necesidades educativas especiales. <i>Educación y futuro digital</i> - CRTOADI TOMELLOSO (2009). Medidas organizativas y curriculares de atención a la diversidad desde una perspectiva inclusiva. http://es.scribd.com/doc/11968980/Medidas-curriculares-y-organizativas-para-una-escuela-inclusiva - RAMIREZ CASTILLO, M.A. (2007). Metodología en la atención al alumnado con necesidades educativas especiales. <i>Revista de Educación de la Universidad de Granada</i> - ALMEIDA, M.E. E OUTROS (2010). Nuevas retóricas para viejas prácticas. Repensando la idea de diversidad y su uso en la compensación y abordaje de la discapacidad. <i>Políticas y sociedad</i> - GÓMEZ MONTES, J.M. (2005). Pautas y estrategias para atender la diversidad en el aula. <i>Pulso. Revista de Educación</i> - ARNAIZ, P. E LOZANO, J. (1998). Una propuesta didáctica para la diversidad en Educación Infantil. <i>Revista de CC. de la Educación</i> - CANTALLOPS, J. e OUTROS (2010). Una revisión sobre la respuesta educativa de los centros escolares en el

UNIVERSIDADE DA CORUÑA

cambio hacia la inclusión educativa. Revista de Educación Inclusiva

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías